

Катедра “Финанси”

АВТОРЕФЕРАТ

УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ОРГАНИЗАЦИОННО- ФИНАНСОВИЯ МЕХАНИЗЪМ НА ИКОНОМИЧЕСКА ДИАГНОСТИКА В СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ НА УКРАИНА

**за присъждане на образователната и научна степен “доктор” по
докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване”
в професионално направление 3.8. Икономика**

**Докторант:
Олеся Станиславовна Безпарточна**

**Научен ръководител:
проф., д. ик. н.
Игор Геннадийович Бритченко**

**СОФИЯ
2021г.**

ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ЗАСТРАХОВАНЕ И ФИНАНСИ - СОФИЯ

Катедра “Финанси”

АВТОРЕФЕРАТ

**УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ОРГАНИЗАЦИОННО-ФИНАНСОВИЯ
МЕХАНИЗЪМ НА ИКОНОМИЧЕСКА ДИАГНОСТИКА В
СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ НА УКРАЙНА**

**за присъждане на образователната и научна степен “доктор” по
докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване”
в професионално направление 3.8. Икономика**

Докторант: Олеся Станиславовна Безпарточна

Научен ръководител: проф., д. ик. н. Игор Геннадийович Бритченко

Научно жури:

Вътрешни членове:

1. проф. д-р Виржиния Желязкова – ВУЗФ професионално
направление 3.8. Икономика

2. доц. д-р Юлия Добрева – ВУЗФ, професионално направление
3.8. Икономика

Външни членове:

3. проф. д-р Огняна Стоичкова – ВУАРР – Пловдив, професионално
направление 3.8. Икономика

4. проф. д-р Силвия Трифонова – УНСС, професионално направление
3.8. Икономика

5. доц. д-р Мария Станимирова – ИУ Варна, професионално
направление 3.8. Икономика

Резервен вътрешен член:

1. доц. д-р Радостин Вазов – ВУЗФ, професионално направление
3.8 Икономика

Резервен външен член:

2. проф. д-р Снежана Башева – УНСС, професионално направление
3.8. Икономика

СОФИЯ
2021г.

Дисертационният труд на тема “Усъвършенстване на организационно-финансовия механизъм на икономическа диагностика в селскостопанските предприятия на Украйна” се състои от 247 страници, в т.ч. въведение, три глави, заключение, използвана литература, списъци на използваните съкращения, на графиките и таблиците. В изложението са представени 36 таблици, 19 рисунки, 29 формули и 1 приложение. Библиографията съдържа 248 източника, (включително книги, статии, периодични и непериодични статистически и други публикации, доклади и достъпни в интернет източници). Представени са 11 публикации.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на : 08.04.2021г. от 10:00 часа онлайн на Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ) на заседание на Научното жури, назначено със заповед на Ректора на ВУЗФ. Материалите по защитата са на разположение в библиотеката на ВУЗФ, гр. София.

СЪДЪРЖАНИЕ НА АВТОРЕФЕРАТА

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА РАБОТАТА	5
1. Актуалност на проучването	5
2. Връзка на работата с научни програми, планове, теми	6
3. Цел и задачи на проучването	6
4. Методи на проучване	7
5. Информационна база на проучването	7
6. Научна новост на получените резултати	7
7. Ограничения на проучването	9
8. Практическо значение на получените резултати	9
9. Личен принос на кандидата	9
10. Аprobация на резултатите от дисертацията	10
11. Съдържание на дисертацията	10
II. ОСНОВНО СЪДЪРЖАНИЕ НА РАБОТАТА	10
III. СИНТЕЗИРАНА ПРЕЗЕНТАЦИЯ НА ДИСЕРТАЦИЯТА	11
1. Теоретични основи и методологическа подкрепа на икономическата диагностика на селскостопански предприятия	11
2. Състояние и оценка на ефективността на диагностиката на селскостопанските предприятия в Украйна	16
3. Усъвършенстване на организационния и финансов механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна	20
IV. ИЗВОДИ	27
V. СПИСЪК НА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ ПО РЕЗУЛТАТИТЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА	29
1. Списък на научните публикации	29
2. Материали от научни конференции	29

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА РАБОТАТА

1. Актуалност на проучването

Усъвършенстването на организационния и финансов механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия изисква формирането на нови концептуални подходи към методическите инструменти за оценка на ефективността на техните стопански дейности и подходящо информационно осигуряване. В съвременните икономически условия важен аспект от по-нататъшното функциониране и развитие на селскостопанските предприятия е необходимостта от постоянен мониторинг на вътрешната и външната среда, разработването и внедряването на обосновани управленски решения, разработка на перспективни прогнози за в бъдеще. Ефективността на стопанската дейност на селскостопанските предприятия се влияе от наличието на ресурси, ситуацията на вътрешния и световния селскостопански пазар, действащата нормативно-законодателна рамка и държавната политика в областта на агропромишления комплекс.

С цел осигуряване на ефективно функциониране и развитие, селскостопанските предприятия използват инструменти и методи за икономическа диагностика за оценка на стопанската дейност, въз основа на резултатите от които разработват ефективни управленски решения. Системата за управление на селскостопанските предприятия обаче непрекъснато трябва да подобрява методологичните подходи към икономическата диагностика с оглед постоянното въздействие на вътрешни и външни фактори на околната среда, местните икономически условия, спецификата на аграрния сектор, нарастването на конкуренцията, промените в действащата регулаторна и законодателна рамка в селскостопанския сектор и други подобни.

Общите проблеми на подобряване на организационния и финансов механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия по различно време са проучени и решени от много украински учени, а именно: М.И. Андрушко, А.В. Березин, И.Г. Бритченко, Т. Дудар, М.М. Ермошенко, Ю.Б. Иванов, С.И. Косенков, В.В. Липчук, П. Макаренко, М.И. Малик, М. Пидлисецкий, В.В. Писаренко, П.Т. Саблук, М.А. Садиков, А.А. Старостин, В. Черевко, А.В. Чупис, А.Н. Шестопал, В.В. Юрчишин и др.

Целесъобразно е да се подчертае, че теоретичните и методологичните аспекти на организационно-финансовия механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия в съвременните условия остават слабо проучени и до днес. Литературните източници не разкриват в достатъчна степен въпросите за усъвършенстване на методологическите инструменти за икономическа диагностика на ефективността на икономическата дейност, няма цялостен подход за ефективността на формирането и функционирането на системата за информационна подкрепа за икономическа диагностика, както и насоките за обосноваване развитието на селскостопанските предприятия, като се вземат предвид организационните и икономическите аспекти.

2. Връзка на работата с научни програми, планове, теми

Дисертационното проучване като цяло, отделните му теоретични положения и изводи са органичен компонент на научно-изследователската тема на Националния аерокосмически университет „Харковски авиационен институт“, където авторът е съизпълнител, а именно: „Стопанска дейност на предприятието в условия на икономическа турбуленция "(номер на държавна регистрация 0117U005480), където авторът е извършил икономическа диагноза за ефективността на стопанската дейност на селскостопанските предприятия в Украйна; определени са насоките за формиране на информационната база за икономическа диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна; разработени са мерки за подобряване на организационния и финансов механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна.

3. Цел и задачи на проучването

Основната цел на проучването е теоретично и методологично обосноваване на процеса на подобряване на организационно-финансовия механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия, разработване на практически препоръки за повишаване ефективността на тяхната стопанска дейност.

Според определената цел проучването поставя следните **задачи**:

- да разгледа теоретичните основи на икономическата диагностика;
- да изследва икономическата диагностика на ефективността на стопанската дейност;
- да обоснове методологичните аспекти на икономическата диагностика;
- да проучи информационното осигуряване на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия;
- да извърши икономическа диагностика на селскостопанските предприятия;
- да оцени резултатите от икономическата диагностика на селскостопанските предприятия;
- да предложи насоки за формиране на информационна база за икономическа диагностика на селскостопанските предприятия;
- да разработи мерки за подобряване на организационния и финансов механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия;
- да прогнозира състоянието на селскостопанските предприятия въз основа на резултатите от икономическата диагностика.

Обект на изследването е икономическата дейност на селскостопанските предприятия в Украйна.

Предмет на изследването е усъвършенстването на теоретичните, методологичните и приложните основи на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна.

4. Методи на проучване

В хода на проучването са приложени следните общонаучни и специални методи на проучване:

- теория на системите, изследване на операциите, икономически, математически и статистически методи (сравнение, анализ, синтез, групиране и др.) - при извършването на икономическа диагностика на ефективността на стопанската дейност на селскостопанските предприятия в Украйна;
- икономическо и математическо моделиране - при прогнозиране на бъдещото състояние на селскостопанските предприятия в Украйна;
- графични методи с използване информационни технологии и възможностите на софтуерните продукти за електронни таблици Microsoft Excel - при определяне динамиката на икономическите показатели и зависимостта на стойностите;
- метод на полево изследване и анкетиране - при проучване на елементите на информационната система и видовете управленско-информационни рискове в процеса на вземане на управленски решения в селскостопанските предприятия в Украйна;
- система за точкуване - при оценка на източници на информация, които се предлагат да се използват в процеса на икономическа диагностика от селскостопанските предприятия на Украйна;
- изчислителен и конструктивен метод - при определяне на съотношението на обемите на използване на всеки вид информация в процеса на икономическа диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна.

5. Информационна база на проучването

Информационната база на проучването се състои от научни разработки на родни и чуждестранни изследователи по въпросите за усъвършенстване на организационния и финансов механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия. Разпоредбите на нормативните правни актове на Министерството на аграрната политика и храните на Украйна са взети предвид, използвани са официални данни на Държавния комитет по статистика на Украйна, доклади на независими международни организации в аграрния сектор, резултати от собствени проучвания на проблеми и недостатъци при използването на инструменти за икономическа диагностика от селскостопанските предприятия в Украйна, информационни ресурси в Internet.

6. Научна новост на получените резултати

Научна новост на получените резултати. В процеса на дисертационното проучване са получени следните резултати, които представляват неговата научна новост:

За пръв път:

е предложен методологически инструментариум за икономическа диагностика на ефективността на стопанската дейност, който позволява на селскостопанските предприятия да оптимизират процеса на проучване на тяхната стопанска дейност чрез

анализ на показателите на пазарната оценка на предприятието, финансови и нефинансови показатели, оперативни разходи;

усъвършенстван:

е механизмът за формиране и функциониране на системата за информационно осигуряване на икономическа диагностика на селскостопанските предприятия, който помага да се получи съответна информация, да се анализира, да се определи качеството и достатъчността на информацията, да се предостави на системата за управление за вземане на обосновани и ефективни управленски решения.

концептуални основи за разработване и внедряване на цялостна програма за изпълнение на икономическа диагностика на ефективността на стопанската дейност на селскостопанските предприятия, позволява да се изчислят качествените и количествените показатели за ефективност; да се направи оценка на въздействието на териториалната среда върху ефективността на стопанската дейност, което се дължи на действието на местни фактори; оценка на влиянието на факторите на околната среда върху ефективността на стопанската дейност, основаваща се на изясняване на влиянието на макроикономическата среда и на прогнози за макроикономическата среда; оценка на влиянието на пазарните фактори върху ефективността на стопанската дейност, обусловени от промени в международната отраслова и макроикономическа конюнктура;

подходи за използване на информационната система за диагностика на управленски и информационни рискове, която включва техните елементи (икономически, политически, управленско-информационни, финансови и инвестиционни), които могат да възникнат в процеса на събиране, обработка на информация и икономическа диагностика на стопанската дейност на селскостопанските предприятия;

методологически инструменти за прогнозиране на икономическото състояние на селскостопанските предприятия по видове ресурси с помощта на икономическо и математическо моделиране и определяне на коефициента на промяна на стойността на елементите на ресурсния потенциал, което дава възможност за разработване на перспективни насоки за развитие на стопанската дейност на селскостопанските предприятия в бъдеще и да се изчисли стойността на икономическия ефект;

бяха доразвити:

теоретични и методологични основи за използване на комплексно информационно осигуряване на етапите на вземане на управленски решения от ръководството на селскостопанските предприятия, осигурява поетапно преминаване през етапите и процеса на вземане на решения в резултат на усъвършенстване на информационното осигуряване;

методологични подходи за мониторинг на конюнктурата на аграрния пазар, включително проучвания на търсенето и предлагането на селскостопанска продукция, потребителското търсене, пропорционалността на пазара, тенденциите в развитието на пазара, пазарните колебания и цикличност, регионалните особености на селскостопанското производство, бизнес активността на икономическите субекти в АПК;

елементи на икономическа диагностика на ресурсния потенциал на

селскостопанските предприятия, като се вземе предвид иновативното осигуряване на техния стопански процес, което ще позволи проучване на стопанските субекти за тяхното инвестиционно осигуряване и увеличаване на производството и реализацията на продукцията чрез обновяване на техническата и технологична база и внедряването на съвременни прогресивни технологии.

7. Ограничения на проучването

Основното ограничение в рамките на това проучване е ориентацията на предложенията изключително към селскостопанските предприятия в Украйна. По-специално, усъвършенстването на организационно-финансовия механизъм на икономическа диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна, тъй като дейността на тези икономически субекти се различава значително от промишленото производство, търговията, строителството, услугите и други сектори на националната икономика. Също така предложения за усъвършенстване на организационно-финансовия механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна, като се вземе предвид иновативното осигуряване на техния стопански процес, са фокусирани върху стопански субекти, които имат достатъчно собствени финансови ресурси или възможност да привличат външни такива с цел обновяване на техническата и технологична база и въвеждане на съвременни прогресивни технологии.

8. Практическо значение на получените резултати

Предложенията и препоръките, предложени в дисертацията, са насочени към подобряване на организационно-финансовия механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна, формирането и функционирането на ефективна система за информационно осигуряване на икономическа диагностика, разработването на мерки за осигуряване на стабилно функциониране и развитие на селскостопанските предприятия в Украйна. Резултатите от проучването намериха отражение в прилагането на комплексна програма за изпълнение на икономическа диагностика на ефективността на стопанската дейност на СООО „Злагода”. Предложеният от автора механизъм за формиране и функциониране на системата за информационно осигуряване на икономическата диагностика за вземане на управленски решения се използва от "Полтава-Сад" ООД. Разпоредбите на дисертационното проучване относно показателите за оценка на елементите на информационната система по видове управленско-информационни рискове и въздействието върху стопанската дейност са използвани от СООО "Калашник" с цел създаване на информационно-аналитичен отдел.

9. Личен принос на кандидата

Дисертацията е самостоятелно, цялостно и завършено проучване. Теоретичните и практически разработки, заключения и препоръки, изложени в работата и представени за защита, са получени от автора самостоятелно. От научните трудове, публикувани в съавторство, дисертацията използва само онези положения, които са резултат от лично научно проучване. Приносът на автора към колективни научни работи е посочен в списъка с публикации.

10. Аprobация на резултатите от дисертацията

Основните научни положения и резултати от дисертационното проучване са представяни на международни и украински конференции, включително: Научно-практическа INTERNET-конференция на студенти и млади учени с международно участие „Механизми и стратегии за развитие на стопански субекти в условията на интеграционни процеси" (гр. Харков-Пшеворск, Украйна-Полша, 2019), Научно-практическа INTERNET-конференция на студенти и млади учени с международно участие "Управление на ресурсния потенциал на стопанските субекти в условията на глобални икономически трансформации" (гр. Харков-Пшеворск, Украйна-Полша, 2019), Международна научно-практическа конференция „Наука, образование, култура“ (гр. Комрат, Молдова, 2020), Международна научно-практическа Internet-конференция „Иновативни стратегии и модели на икономически трансформации в условията на предизвикателствата на европейската интеграция“ (гр. София, България, 2020), кръгла маса „Външна търговия и пандемия“ (гр. София, България, 2020).

11. Съдържание на дисертацията

Дипломната работа се състои от увод, три глави, изводи, списък с използваната литература и приложение. Общият обем на дипломната работа е 246 страници. Работата съдържа 36 таблици, 19 фигури, 29 формули и 1 приложение. Списъкът на използваната литература включва 248 заглавия.

Резултатите от проучванията са представени на научни конференции в Украйна и в чужбина и публикувани в украински и чуждестранни научни сборници с резюмета и колективни монографии. Кандидатът има 9 публикации, включително 5 в колективни монографии, 4 аprobационни работи.

II. ОСНОВНО СЪДЪРЖАНИЕ НА РАБОТАТА

УВОД

РАЗДЕЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКА ПОДКРЕПА НА ИКОНОМИЧЕСКАТА ДИАГНОСТИКА НА СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРЕДПРИЯТИЯ

1. Теоретични основи на икономическата диагностика
2. Икономическа диагностика на ефективността на стопанската дейност
3. Методологически аспекти на икономическата диагностика

РАЗДЕЛ 2. СЪСТОЯНИЕ И ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ДИАГНОСТИКАТА НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В УКРАИНА

1. Информационно осигуряване на икономическата диагностика
2. Икономическа диагностика на стопанисването на селскостопанските предприятия
3. Оценка на резултатите на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия

РАЗДЕЛ 3. УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ОРГАНИЗАЦИОННИЯ И ФИНАНСОВ МЕХАНИЗЪМ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА ДИАГНОСТИКА НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В УКРАИНА

1. Формиране на ефективна информационна база за икономическа диагностика на селскостопанските предприятия
2. Усъвършенстване на организационния и финансов механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия
3. Прогнозиране на състоянието на селскостопанските предприятия въз основа на резултатите от икономическата диагностика

ИЗВОДИ

III. СИНТЕЗИРАНА ПРЕЗЕНТАЦИЯ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

УВОД

Уводът обосновава актуалността на темата на дисертационното проучване, формулира целта и задачите на изследването, обекта и предмета, изложени са научната новост и практическото значение на получените резултати, определен е личният принос на кандидата, предоставени са данни за апробацията на научните резултати.

РАЗДЕЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ НА СИСТЕМАТА ЗА ФИНАНСОВА ПОДКРЕПА

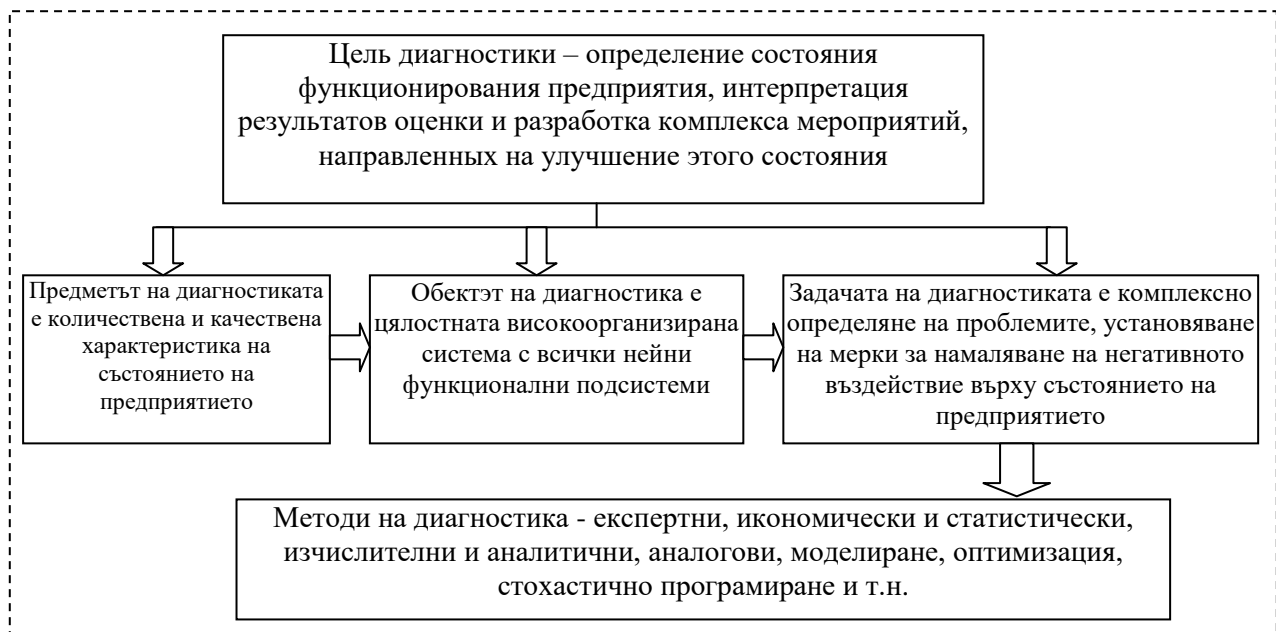
В първия раздел на дисертацията са проведени теоретични изследвания на същността на икономическата диагностика, което даде възможност да се установи, че за селскостопанските предприятия икономическата диагностика е процес на разпознаване и установяване въз основа на определени признаци (ключови показатели за ефективност, проучване на отделни резултати, непълна информация) на проблеми във функционирането им за оценка на съществуващите тенденции и установяване на възможни перспективи за развитие, както и анализ на варианти за най-добро решение на установените проблеми.

Въз основа на обобщаването на научните източници на водещи изследователи беше установено, че *икономическата диагностика се разглежда като процес* (рис. 1), включващ финансова, техническо-икономическа и организационна диагностика на състоянието на предприятието, има сравнителни характеристики с икономическия анализ и изпълнява определени функции (оценка, диагностика и търсене). Изучавайки научната литература за изпълнението на икономическата диагностика на различни стопански субекти, се *предлага система за диагностика на функционирането на селскостопанското предприятие* (рис. 2).

Според резултатите от проучванията бяха определени следните аспекти на проявата на съвременната икономическа диагностика: информационна (като система от знания, базирана на специална информация, насочена към по-нататъшно използване в процесите на разработка и вземане на управленски решения); аналитичен (като аналитична основа, служи като основа за оценка на състоянието на предприятието); динамичен (под формата на проучване на динамиката и определяне на възможни тенденции в промените в условията на функциониране и състоянието на

предприятието); функционален (като функция на управлението, осигурява обратна връзка с обекта на управление чрез изпълнение на диагностични процедури).

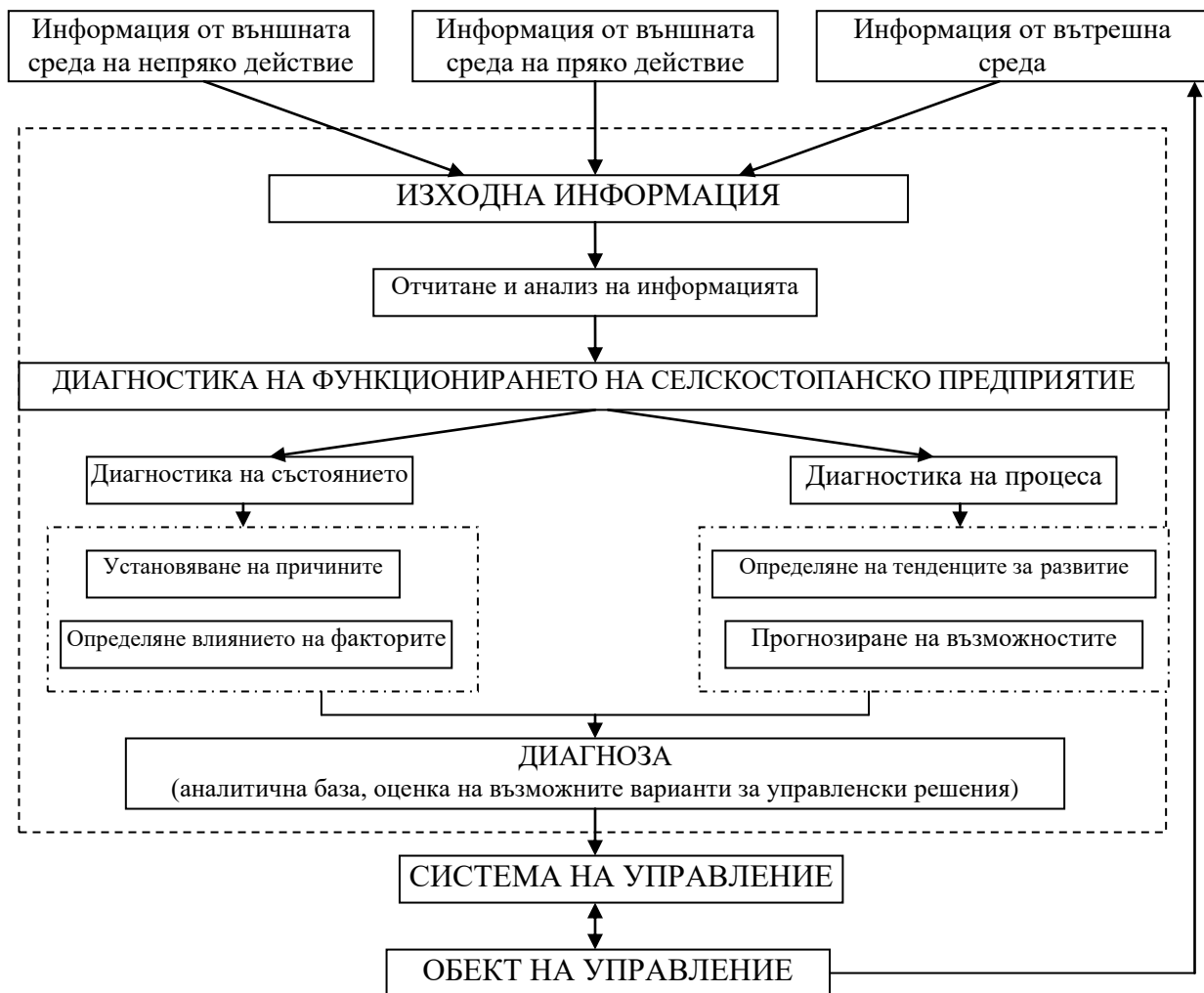
Рисунка (1) Характеристика на диагностиката като процес (предложено от автора)

Предвид дейностите на селскостопанските предприятия *се предлагат групи показатели за оценка на ефективността на стопанската дейност*: пазарна оценка на селскостопанското предприятие; финансови показатели; нефинансови показатели; показатели на разходите. За групите показатели за оценка на ефективността са представени методологически инструменти и е извършена обоснова на нормативната стойност.

Въз основа на статистическата отчетност на селскостопанските предприятия в Украйна е извършена оценка на ефективността на тяхната стопанска дейност. Резултатите от оценката показват, че стопанските субекти в селскостопанския сектор, използвайки наличния ресурсен потенциал, се опитват да го използват ефективно. Икономическите и пазарните условия обаче не винаги помагат да се получат положителни резултати, тъй като има намаление на засетите площи на земеделска земя (особено за отглеждане на зърнени и бобови култури), характеризира се с отрицателна тенденция увеличението на средните продажни цени на селскостопанската продукция. Положителна тенденция в дейността на селскостопанските предприятия в Украйна е увеличаването на обема на отглеждане и реколтата на отделни видове култури (захарно цвекло, слънчогледови семена, картофи и зеленчуци) и производство на продукция от животновъдство (месо, мляко, яйца).

Рисунок (2) Диагностична система за функционирането на селскостопанско предприятие (предложена от автора)

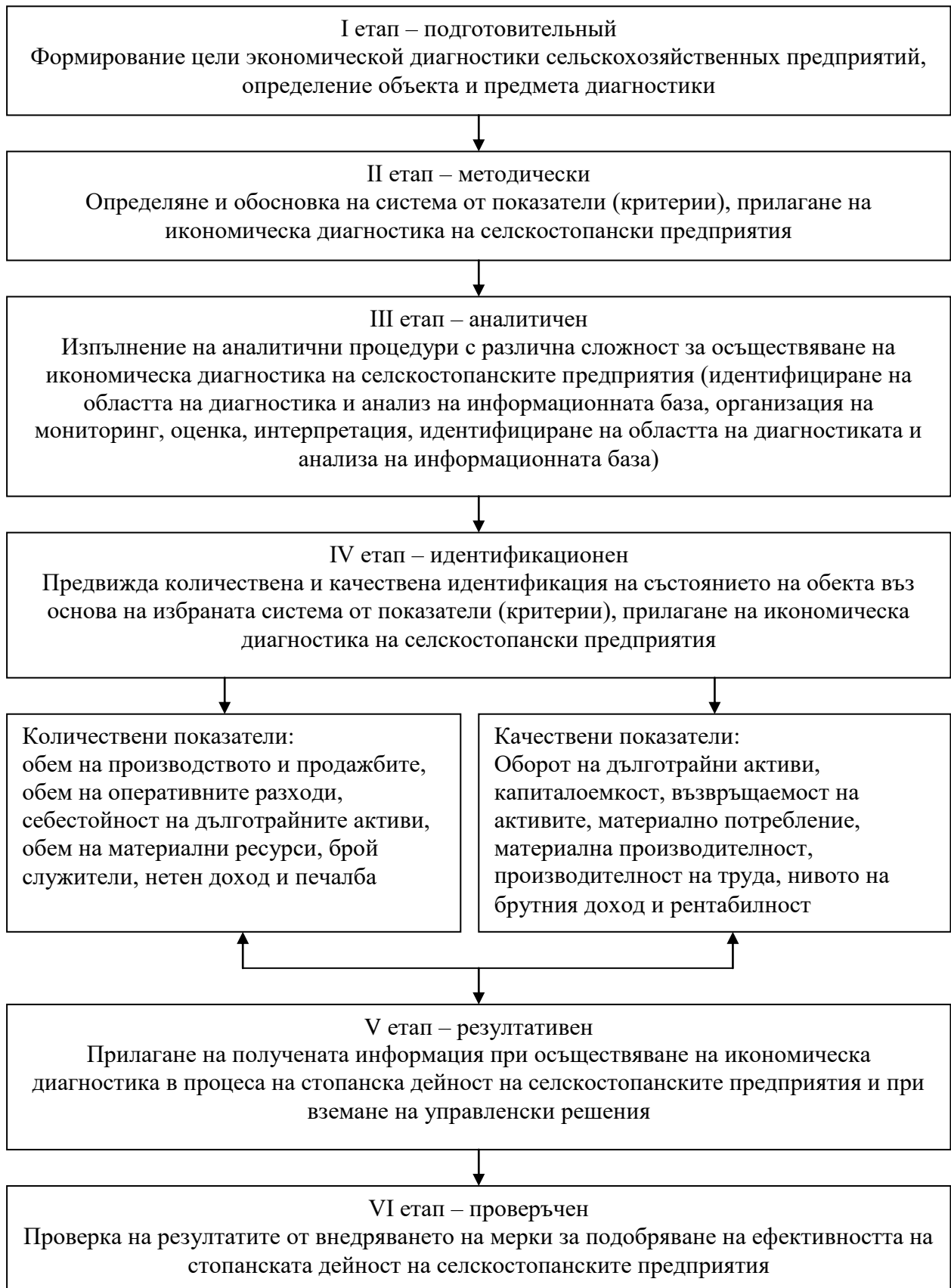

Изследвайки методологичните аспекти на икономическата диагностика, акцентът е поставен върху използването на модели, които представляват информационен образ на селскостопанско предприятие, който възпроизвежда даден обект (система) с определено ниво на точност и във форма, която се различава от обекта и се прилага чрез диагностични процедури. Определени са изискванията към моделите, а именно: универсалност, адекватност, икономичност.

За селскостопанските предприятия се предлага схема на комплексна програма за оценка на ефективността на стопанската дейност, която съчетава както традиционните методи и техники на икономически анализ, така и съвременни методи на икономическа диагностика за субекти от аграрния сектор (рис. 3).

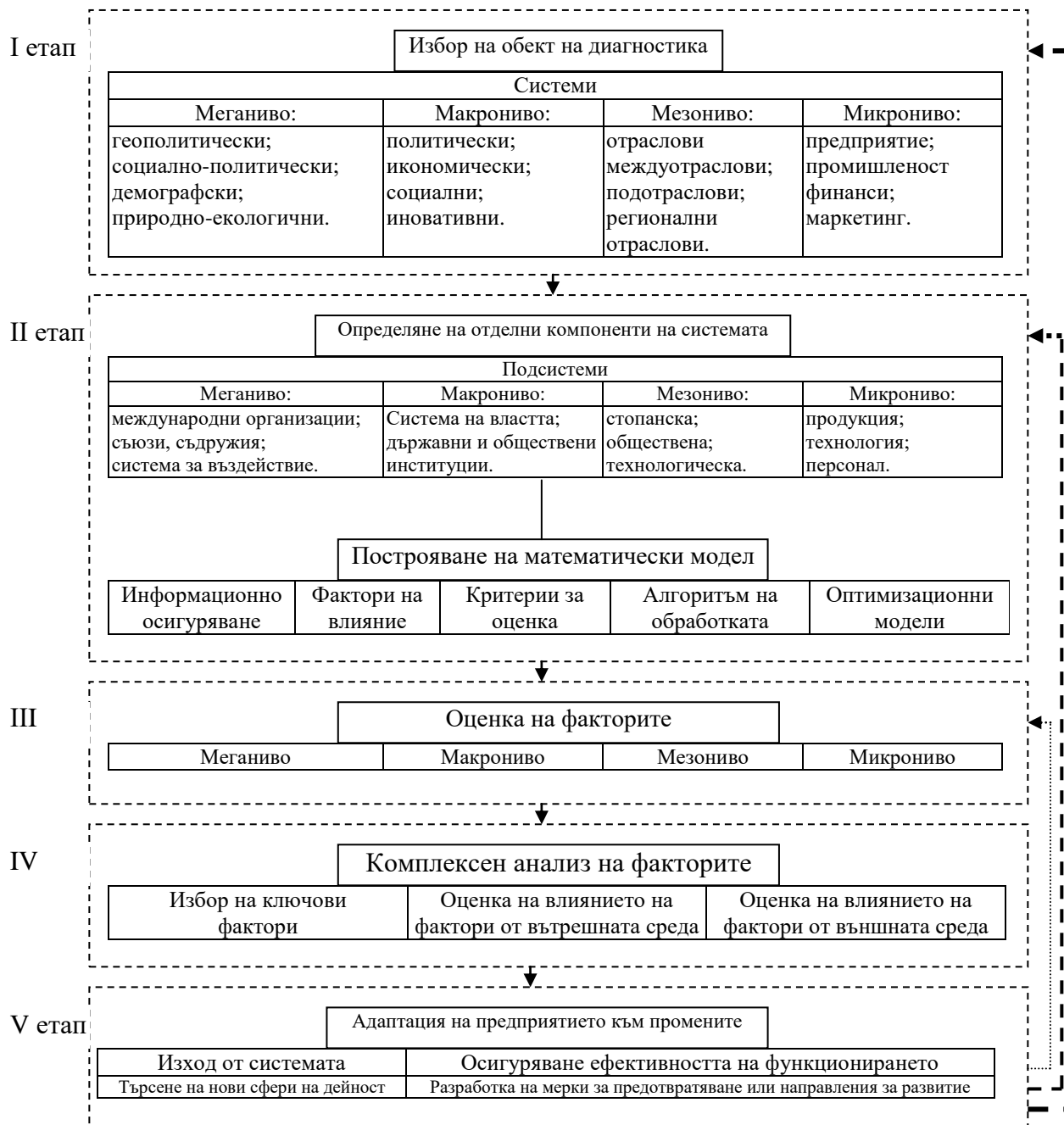
В хода на проучването беше установено, че важен елемент от методологията на икономическата диагностика на ефективността на стопанската дейност е механизмът за нейното прилагане.

Рисунок (3) Схема на комплексна програма за икономическа диагностика на ефективността на стопанската дейност на селскостопански предприятия (предложена от автора)

Авторът предлага схема на организационно-финансов механизъм на икономическа диагностика на ефективността на стопанската дейност на селскостопанско предприятие, която се състои от пет етапа (рис. 4).

Рисунка (4) Схема на организационно-финансов механизъм на икономическа диагностика на ефективността на стопанската дейност на селскостопанско предприятие (предложена от автора)

Условни обозначения:

- контур на обратната връзка на: текущото управление .....>
- тактическото управление .....>
- стратегическото управление - - ->

РАЗДЕЛ 2. СЪСТОЯНИЕ И ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ДИАГНОСТИКАТА НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В УКРАИНА

Във втория раздел на дисертацията е извършено проучване на информационното осигуряване на икономическата диагностика; извърши икономическа диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна и е извършена оценка на резултатите от икономическата диагностика.

Проведените проучвания показват, че в съвременните условия е изключително трудно за селскостопанските предприятия в Украйна да формират информационно осигуряване на икономическа диагностика на външната среда, тъй като стопанските субекти изпитват недостиг на финансови ресурси за събиране на съответни данни, нуждаят се от специалисти по аналитичните изследвания, особено по чуждестранните пазари на селскостопански продукти, както и достъпност до техническо осигуряване на мрежата Интернет.

Според резултатите от проучването беше установено, че селскостопанските предприятия на Украйна в стопанската си дейност формират планирана и отчетна информация (таблица 1) и *информация, която не се отчита* (таблица 2), която позволява използването на значителен брой документи и нормативни актове за извършване на икономическа диагностика.

Таблица 1 **Източници на планово-отчетна информация, използвани от селскостопанските предприятия в Украйна при изпълнението на икономическата диагностика, 2015-2019 г.**

Селскостопанско предприятие	Източници на планово-отчетна информация за осъществяване на икономическа диагностика на селскостопански предприятия					
	законодателни актове	планова и нормативна документация	първични, счетоводни и статистически данни	счетоводни отчети	статистически отчети	оперативни отчети
СПО "Краяни"	+	+	+	+	+	+
ООО „Воровский“	+	+	+	+	+	+
СООО „Калашник“	+	+	+	+	+	+
ДП НИХ "Ювилейний" ПГАА	+	+	+	+	+	+
СООО "Злагода"	+	+	+	+	+	+
ДП "Витал-Агро"	+	+	+	+	+	+
ООО "Полтава-Сад"	+	+	+	+	+	+
СООО "Василковское"	+	+	+	+	+	+
ДП ИХ "Степное"	+	+	+	+	+	+
ЧСП "Промин"	+	+	+	+	+	+

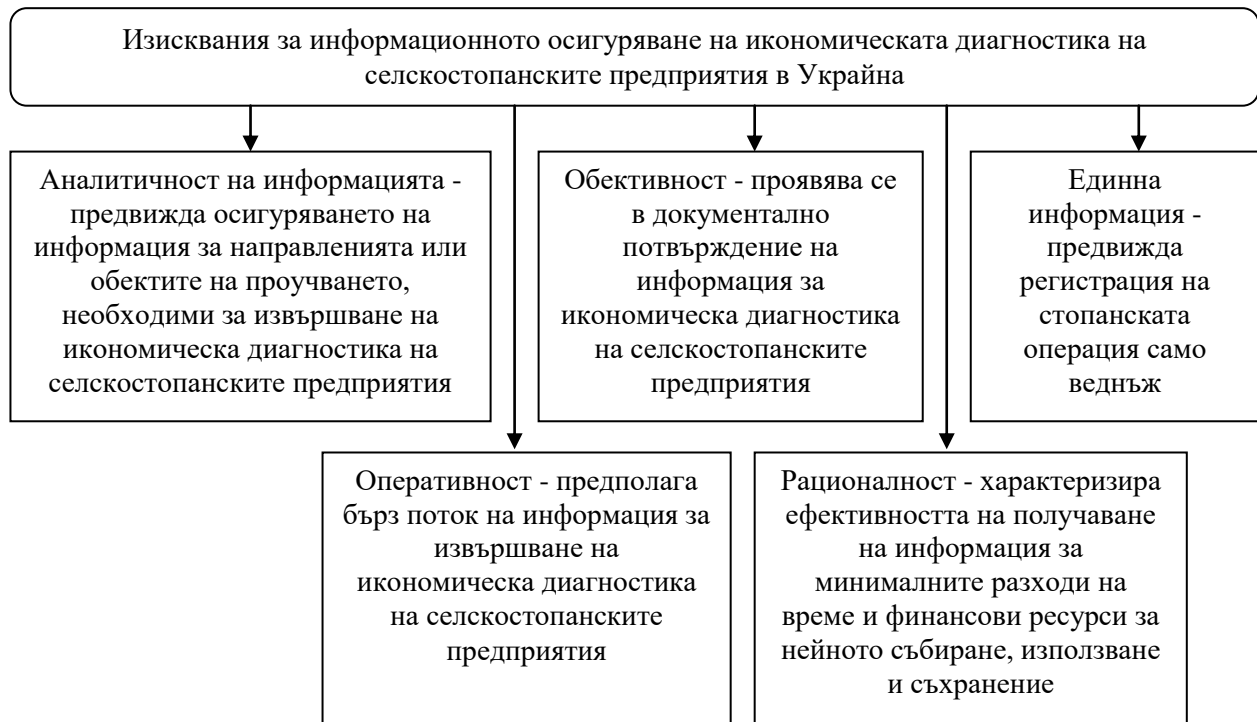
Таблица 2 **Източници на неотчитана информация, използвана от селскостопанските предприятия на Украйна при изпълнението на икономическа диагностика, 2015-2019 г.**

Селскостопанско предприятие	Източници на неотчитана информация за извършване на икономическа диагностика на селскостопанските предприятия				
	материали за селективни и специални наблюдения	актове от ревизии и съвещения	материали от маркетингови изследвания и аналитични отчети	инструкции от търговски банки и финансови органи	друга справочна информация
СПО „Краяни“	+	+	+	+	+
ООО „Воровский“	+	+	+	+	+
СООО „Калашник“	+	+	+	+	+
ДП НИХ „Ювилейний“ ПГАА	+	+	+	+	+
СООО „Злагода“	+	+	+	+	+
ДП „Витал-Агро“	+	+	+	+	+
ООО „Полтава-Сад“	+	+	+	+	+
СООО „Василковское“	+	+	+	+	+
ДП ИХ „Степное“	+	+	+	+	+
ЧСП „Промин“	+	+	+	+	+

Системата от най-високо ниво на управление на селскостопанските предприятия в Украйна с цел вземане на ефективни решения формира определени *изисквания* (рис. 5) за информационно осигуряване на икономическата диагностика (при получаване на данни, обработката им и анализ); определени са изискванията за информационно осигуряване на икономическата диагностика - аналитичност на информацията, обективност, единствена информация, оперативност, рационалност.

Обобщавайки основните подходи към информационното осигуряване на икономическата диагностика, се предлага *механизъм за формиране и функциониране на системата за информационно осигуряване*, който е организационната основа за получаване на информация и по-нататъшно използване от селскостопанските предприятия с цел вземане на ефективни управленски решения (рис. 6). Ефективността на този механизъм се проявява в наличието на връзки и взаимовръзки между елементите на системите за формиране и използване на информация, в зависимост от нивото на използването му в селскостопанското предприятие. Системата за използване на информация предвижда и възможността за нейното по-нататъшно усъвършенстване в съответствие с изискванията на системата за управление на селскостопанското предприятие.

Рисунка (5) Изисквания за информационното осигуряване на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна (определено от автора)

Рисунка (6) Формиране на система за информационно осигуряване за икономическа диагностика на селскостопанското предприятие (предложено от автора)

С цел усъвършенстване на организацията и методиката за информационно осигуряване за икономическа диагностика на селскостопанското предприятие по отношение на процеса на вземане на управленски решения се предлагат *етапите на вземане на решения* - организационен, аналитичен, прогнозен и резултативен. Отделянето на тези етапи ви позволява ефективно да се реализира организационно-финансовият механизъм за формиране и функциониране на системата за информационно осигуряване на икономическата диагностика на селскостопанското предприятие (рис. 7).

Рисунка (7) Комплексно информационно осигуряване за етапите на вземане на управленски решения от ръководството на селскостопанските предприятия (предложено от автора)

С цел проучване на състоянието на икономическата диагностика на управлението на селскостопанските предприятия, ние избрахме 10 селскостопански предприятия в Украйна, занимаващи се с производство на продукция от растителни и животновъдни комплекси. Резултатите от изследването показват, че субектите използват достатъчно широк методологичен инструментариум за икономическа диагностика, за да оценят собствените си стопански дейности, да формират и ефективно да използват ресурсния потенциал, да определят факторите на влияние върху показателите за ефективност, да анализират организационното и техническото ниво на земеделското производство, да осигурят социалното развитие на предприятието, да поддържат подходящо ниво на екологичност на производството и

осигуряване на информираност за стопанските дейности и др.

Оценката на резултатите от икономическата диагностика на селскостопанските предприятия даде възможност да се констатира, че по-голямата част от украинските предприятия извършват стопанската си дейност на *наета земя*, обработваемата земя заема голям дял в структурата на земеделските земи. В повечето селскостопански предприятия в Украйна брутната реколта и добивът на царевица и слънчоглед са се увеличили, има намаление на брутната реколта от растениевъдството и увеличаване на добива.

Характеристиката на ефективността на използване на *техническата и технологична база* на производството в изследваните предприятия показва, че нивото на амортизация на дълготрайните активи е в рамките на допустимите стойности (до 50%), има увеличение на капиталовата производителност и възвръщаемост на активи.

Анализът на ефективността на използването на *персонала* в селскостопанските предприятия разкрива отрицателната динамика на намаляване на броя на заетите работници, ниски заплати и заетост на непълнен работен ден. Въпреки отрицателната динамика на ефективността на използването на персонала в изследваните предприятия, се наблюдава увеличение на производителността на труда и превишение на темповете на растеж над нивата на възнаграждение.

Диагностиката на *оперативните разходи* и техния дял на селскостопанските предприятия в Украйна показва, че най-голям е дялът на материалните разходи (до 67,4%). В повечето от изследваните предприятия се наблюдава увеличение на производствената себестойност. *Нетният доход* и печалбата на селскостопанските предприятия в Украйна има положителна динамика.

Оценката на резултатите от икономическата диагностика на земеделските предприятия позволи да се предложат редица насоки за формиране на организационно-финансов механизъм на икономическа диагностика чрез повишаване на ефективността на използване на елементите на ресурсния потенциал на селскостопанските предприятия в Украйна и да се приложат съвременни инструменти за организиране на планиране и управление на икономически процеси.

РАЗДЕЛ 3. УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ОРГАНИЗАЦИОННИЯ И ФИНАНСОВ МЕХАНИЗЪМ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА ДИАГНОСТИКА НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В УКРАЙНА

В третия раздел на дисертацията с цел усъвършенстване на формирането на информационната база за икономическа диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна, се предлага *комплексен подход*, който позволява да се разграничат три типа информационни потоци: информация в стопанството; външна информация; изходна информация. Въз основа на задачите, пред които е изправена информационното осигуряване на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия, авторът е разработил алгоритъм за неговото формиране (рис. 8).

Разработена е информационна система, която включва елементи от рискове, които могат да възникнат в процеса на събиране, обработка и икономическа диагностика на дейностите на селскостопанските предприятия. Те включват: икономически, политически, управленско-информационен, финансов, инвестиционен (таблица 3). За всеки вид риск се характеризират техните елементи.

Рисунка (8) Алгоритъм за формиране на информационно осигуряване на икономическата диагностика на селскостопански предприятия (предложен от автора)

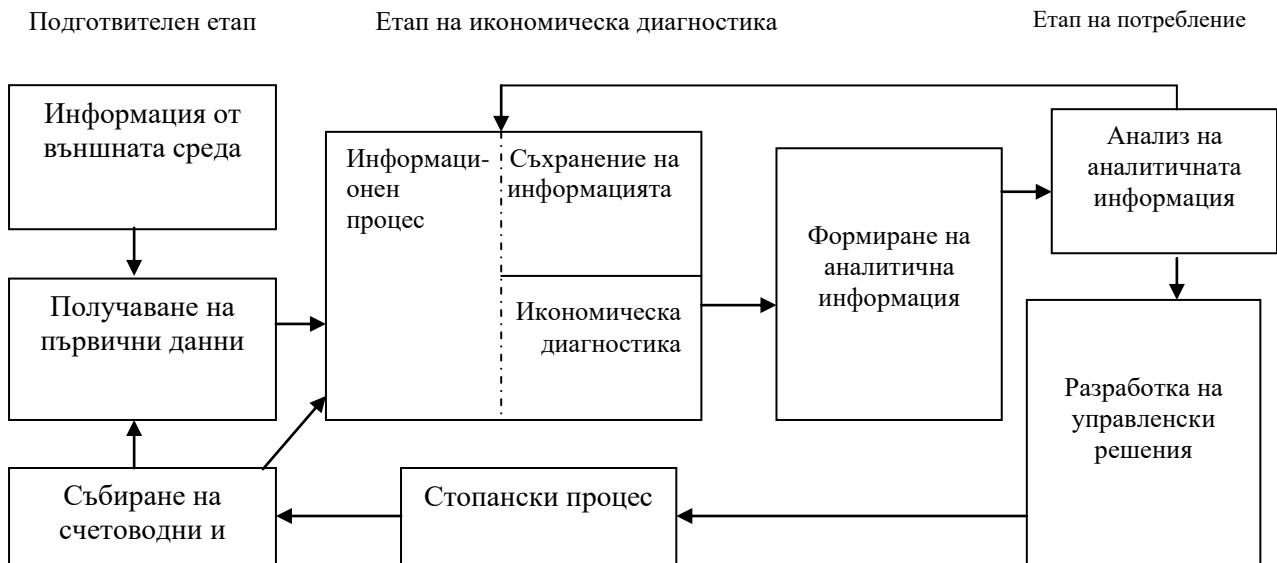

Таблица 3 Елементи на риска на информационната система в процеса на икономическа диагностика на селскостопански предприятия

Индикатори на информационната система	Елементи на риска
Икономически	надвишаване на прогнозираните темпове на покачване на цените, промени в данъчния механизъм, промени в законодателството;
Политически	изостряне на политическата ситуация в страната, политическо лобиране, държавно регулиране и лицензиране на дейностите на земеделските предприятия;
Управленско-информационни	незадоволителна вътрешно и външно информационно осигуряване: липса на информация или претоварване с информация; неефективно предаване на информация; липса на управленски и професионален опит на ръководителите на селскостопански предприятия, които вземат решения; неправилна оценка или игнориране на риска при вземане на управленски решения;
Финансови	риск от намаляване размера на собствения капитал, ликвиден риск, пренасочване на капитал в други сектори или сфери на дейност, инфлационен риск;
Инвестиционни	риск от пропуснати ползи, риск от намаляване на доходността, риск от преки финансови загуби и други подобни.

Ефективността на използването на предложената информационна система беше оценена с помощта на анкетно проучване, в резултат на което системата за управление на селскостопанските предприятия в Украйна постигна намаляване на условията на риска от 6,22 единици на 5,47 единици. (таблица 4).

Целесъобразността на използването на информационната система за икономическа диагностика на селскостопанските предприятия се извършва на примера

на СООО "Калашник". При използване на предложената информационна система общият обем на отрицателното влияние на управленско-информационните рискове върху стопанската дейност на изследваното предприятие ще намалее с 471,7 хил. грн.

Таблица 4 Елементи на информационната система и видове управленско-информационни рискове при вземане на управленски решения в селскостопанските предприятия в Украйна

Елементи на информационната система и видове управленско-информационни рискове		Частичен коефициент	Оценка към:			
			2018 г.		2019 г.	
			точки	сума	точки	сума
Икономически	1. Превишаване на прогнозираното темпо на покачване на цените	0,08	8	0,64	5	0,4
	2. Промени в данъчния механизъм	0,05	5	0,25	5	0,25
	3. Промени в законодателството	0,08	7	0,56	8	0,64
Политически	1. Влошаване на вътрешнополитическата ситуация в страната	0,04	10	0,40	9	0,36
	2. Политически лобизъм	0,03	5	0,15	4	0,12
	3. Държавно регулиране и лицензиране на дейности на селскостопански предприятия	0,03	3	0,09	3	0,09
Управленско-информационни	1. Незадоволително вътрешно и външно информационно осигуряване: липса на информация или претоварване с информация; неефективно предаване на информация	0,09	9	0,81	8	0,72
	2. Липса на управленски и професионален опит на ръководителя	0,09	9	0,81	9	0,81
	3. Грешна преценка или игнориране на риска при вземане на управленски решения	0,08	6	0,48	6	0,48
Финансови	1. Риск от намаляване на размера на собствения капитал	0,06	3	0,18	2	0,12
	2. Ликвиден риск	0,07	5	0,35	3	0,21
	3. Инфлационен риск	0,07	7	0,49	4	0,28
Инвестиционни	1. Риск от пропуснати ползи	0,07	4	0,28	5	0,35
	2. Риск от намаляване на доходността	0,07	4	0,28	4	0,28
	3. Риск от преки финансови загуби	0,09	5	0,45	4	0,36
Условен обем на риска				6,22		5,47

В процеса на усъвършенстване на организационно-финансовия механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия, по-специално

методологични подходи за неговото прилагане, е *разработена система от обобщаващи показатели (индикатори) за мониторинг на пазара на селскостопанските предприятия*. Обекти на мониторинг са: търсене и предлагане на селскостопански продукти и суровини, потребителско търсене, пропорционалност на пазара, пазарни тенденции, колебания, цикличност, регионални особености и делова активност.

Според резултатите от проучването е установено, че спецификата на аграрния сектор се отразява също и на особеностите на икономическата диагностика на *формирането на активи и функционирането на капитала* на селскостопанските предприятия. В съвременните условия капиталообразуването се случва именно от концентрацията му в областта на земеделското и индустриалното производство, както и от инвестиционните ресурси. Повечето от големите селскостопански предприятия са част от холдингови структури и са включени в интеграционните връзки във веригата "производство-преработка-продажба-потребление". Други субекти в аграрната сфера се стремят да се интегрират или сливат с големи стопански субекти или индустриални групи, за да привлекат оборотни средства и да използват собствения си ресурсен потенциал и др.

Обоснована е *необходимостта от иновативно осигуряване* на процеса на икономическа диагностика и са предложени съответните компоненти на ресурсния потенциал. Извършено е проучване на селскостопанските предприятия в Украйна за тяхната инвестиционна подкрепа и увеличаване на обемите на производство и продажби на продукти чрез актуализиране на техническата и технологична база и въвеждането на съвременни прогресивни технологии. Резултатите показват, че има ниска иновационна активност в селскостопанските предприятия в Украйна, както и намаляване на ефективността на мерките за управление на иновациите (раздел 2). В тази връзка се предлага структурна схема на икономическата диагностика на ресурсния потенциал, като се отчита иновативното осигуряване на икономическия процес на селскостопанските предприятия (рис. 9). Също така авторът проведе проучване на селскостопанските предприятия в Украйна относно тяхното инвестиционно осигуряване и увеличаване на производството и реализацията на продукцията чрез обновяване на техническата и технологична база и внедряването на съвременни прогресивни технологии (таблица 5).

Обоснована е необходимостта от разработване и прилагане на механизъм за формиране на *маркетингово осигуряване* на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия, който ще позволи на стопанските субекти да формират висококачествена информационна база за вземане на обосновани управленски решения, както и да изберат оптимален методологичен инструментариум за маркетингови проучвания на стопански субекти, да натрупат информационна база и да разработят насоки за развитие на селскостопанските предприятия в бъдеще, като се вземат предвид съвременните икономически условия и пазара на АПК.

С цел прогнозиране състоянието на селскостопанските предприятия въз основа на резултатите от икономическата диагностика, е предложен подходящ *алгоритъм за прогнозиране* (рис. 10).

Рисунок (9) Структурна схема на икономическата диагностика на ресурсния потенциал, отчитаща иновативната подкрепа на стопанския процес на селскостопанските предприятия (предложена от автора)

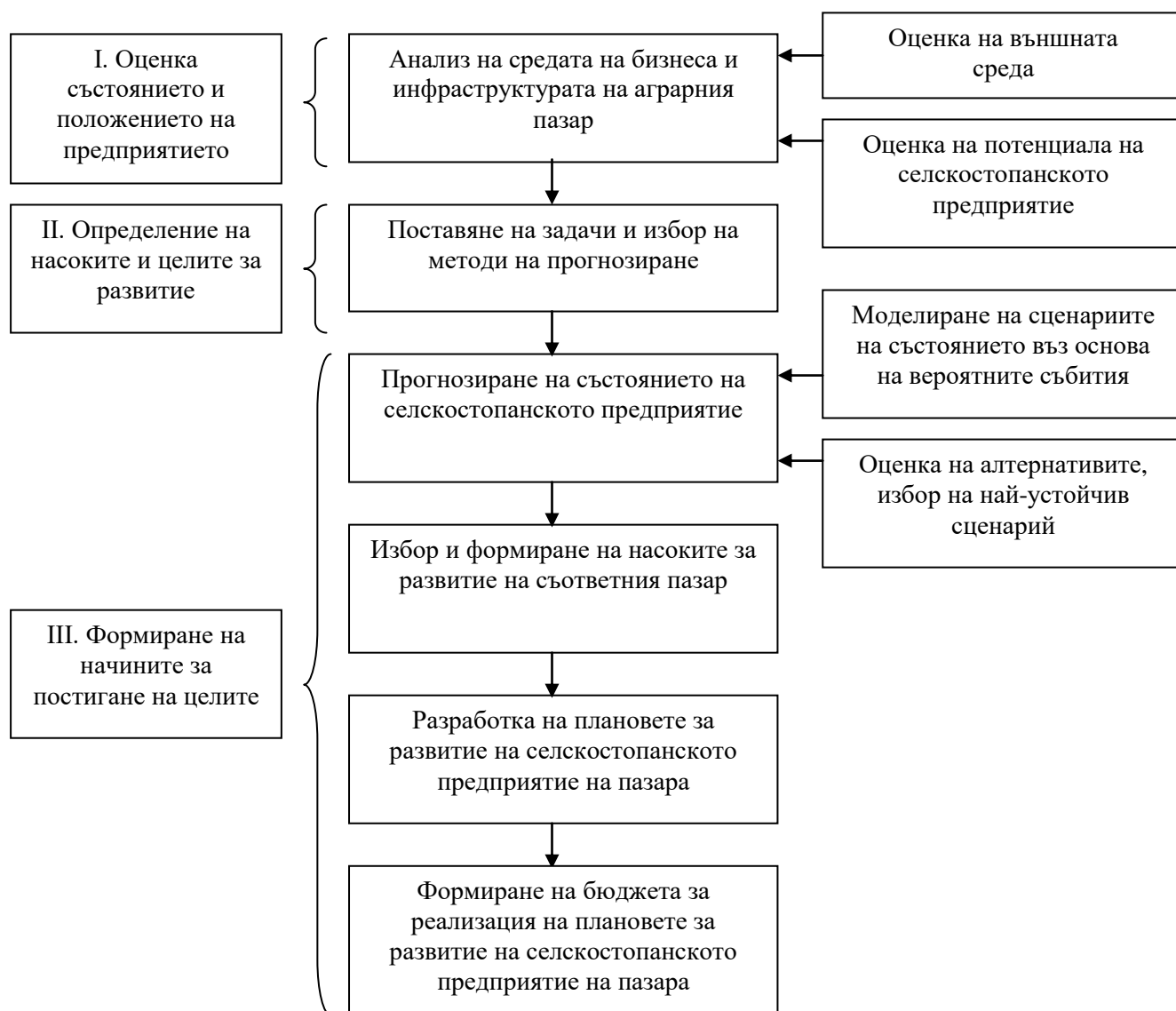
Таблица 5 Показатели за оценка на инвестиционното осигуряване и увеличаване на обема на производството поради обновяване на техническата и технологична база и внедряване на модерни технологии в селскостопанските предприятия в Украйна, 2019 г.

Селскостопанско предприятие	Обем на инвестиционната подкрепа:		Увеличение на обемите на дейността:	
	за обновяване на техническата и технологична база, хил. грн.	за внедряване на прогресивни технологии, хил. грн.	хил. грн.	%
СПО "Краяни"	754,2	81,4	287,6	7,8
ООО „Воровский“	259,3	48,3	205,7	4,8
СООО "Злагода"	421,8	65,5	808,8	5,3
СООО "Василковское"	-	21,6	58,8	3,5
ЧСП "Промин"	265,1	38,9	293,1	4,2

Проведено е прогнозиране на ресурсния потенциал - производствени запаси, дълготрайни активи, разходи за персонал и финансови ресурси на селскостопанските предприятия в Украйна. Методологията за изчисляване на прогнозната стойност на показателите за ресурсния потенциал на селскостопанските предприятия се основава на използването на *коэффициента на промяна*, който се определя с помощта на информационните инструменти на процесора за електронни таблици на Excel (функция ТЕНДЕНЦИЯ) чрез изследване на промяната в показателя за минали периоди и в сравнение с аналогичния показател от базовия период.

Рисунка (10) Формализирана схема на процеса на прогнозиране на състоянието на стопанската дейност и развитието на селскостопанските предприятия (предложена от автора)

Въз основа на резултатите от прогнозирането на елементите на ресурсния потенциал на селскостопанските предприятия в Украйна е изграден *икономически и математически модел* (таблица 6), който ще дадат възможност за *прогнозиране на стойността на общия потенциал*, както и при промяна на конюнктурата на външната и вътрешната среда да се коригира стойността на всеки елемент.

Като се вземат предвид резултатите от икономическата диагностика на външната и вътрешната среда, както и пазарните условия за селскостопанска продукция, са определени *перспективни направления на стопанската дейност* за селскостопанските предприятия в Украйна, а именно:

1) разширяване на каналите за реализация и увеличаване на продажбите на селскостопанска продукция чрез формиране на портфейл от поръчки на продавачи на пазарите на едро и дребно;

Таблица 6 **Икономическо-математически модели за прогнозиране на общия потенциал на селскостопанските предприятия в Украйна**

Селскостопанско предприятие	Икономическо-математически модел	2019 г.	2020 г.	Отклонение 2020 г. от 2019 г., (+, -)
ПСО “Краяни”	$y = 0,56x_1 + 0,38x_2 + 0,50x_3 + 0,18x_4$	10250	4361	-5889
ООО „Воровский“	$y = 0,65x_1 + 0,62x_2 + 0,91x_3 + 0,13x_4$	7758	4661	-3097
СООО „Калашник“	$y = 0,39x_1 + 0,62x_2 + 0,62x_3 + 0,52x_4$	35194	17374	-17820
ДП НИХ “Ювильейний” ПГАА	$y = 0,76x_1 + 1,73x_2 + 0,68x_3 - 70,85x_4$	8416	7851	-565
СООО “Злагода”	$y = 0,61x_1 + 1,07x_2 + 0,60x_3 - 0,04x_4$	26321	14299	-12022
ДП “Витал-Агро”	$y = 0,45x_1 + 1,00x_2 + 0,38x_3 + 1,93x_4$	5326	3225	-2101
ООО “Полтава-Сад”	$y = 0,53x_1 + 0,67x_2 + 0,67x_3 + 0,48x_4$	34143	20460	-13683
СООО “Василковское”	$y = 0,57x_1 + 0,81x_2 + 0,71x_3 + 1,69x_4$	2511	1690	-821
ДП ИХ “Степное”	$y = 0,48x_1 + 2,80x_2 + 0,43x_3 + 1,26x_4$	29962	40764	10802
ЧСП “Промин”	$y = 0,58x_1 + 1,03x_2 + 0,68x_3 + 0,22x_4$	10674	6839	-3835

Условни обозначения:

x_1 – стойност на производствените запаси, хил. грн.;

x_2 – стойност основните средства, хил. грн.;

x_3 – стойност на персонала, хил. грн.;

x_4 – стойност на финансовите ресурси, хил. грн.

2) сътрудничество с финансови и кредитни структури за лизинг на селскостопанска техника и попълване на оборотни средства;

3) развитие на експортния потенциал чрез субекти на външноикономическата дейност;

4) посредничество с производители и търговци на дребно за сътрудничество в сферата на преработката на суровини и продажбата на готова продукция под собствена търговска марка и други подобни.

Най-големият икономически ефект от предложените мерки е получен от развитието на експортния потенциал чрез сътрудничество и установяване на партньорства със субекти на външноикономическата дейност на Украйна. С увеличаване на обема на продажбите на зърнени култури СООО "Калашник" с 12%, икономическият ефект ще възлезе на 2 749,8 хиляди грн.; тази тенденция се дължи на

благоприятната ситуация на външните пазари на селскостопанска продукция по отношение на формирането на търсенето ѝ и възможностите за извършване на външноикономическа дейност от стопанските субекти.

По-малък икономически ефект е получен от обновяването на техническата и технологична база за производство на селскостопанска продукция чрез сътрудничество с финансови и кредитни структури, по-специално лизинг на селскостопанска техника. Така че, поради такова събитие, частното предприятие “Промин” може да увеличи добива на пшеница с 3,1%, тогава икономическият ефект ще бъде 117,1 хил. грн.; пониската стойност на икономическия ефект за тази мярка в сравнение с развитието на експортния потенциал се дължи на значителни финансови разходи за лизингови операции и амортизационни отчисления.

По този начин усъвършенстването на организационно-финансовия механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия се основава на използването на методологически инструменти за проучване на факторите на външната и вътрешната среда и на базата на получените резултати от прогнозиране на състоянието и по-нататъшните дейности на селскостопанските предприятия в Украйна, ефективното формиране и използване на ресурсния потенциал, оптимизиране на отделни елементи от ресурсния потенциал на стопанските субекти, перспективи за по-нататъшно развитие, което ще осигури приемането на обосновани управленски решения и получаване на положителен финансов резултат в бъдеще.

IV. ИЗВОДИ

Дисертацията представя теоретично обобщение и по-нататъшно практическо решение на научна задача, която се състои в усъвършенстване на организационно-финансовия механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия, обосноваване на съвременните методологични подходи за диагностика на ефективността на стопанската дейност, формиране и функциониране на система на информационно осигуряване на икономическа диагностика и прогнозиране на състоянието на селскостопанските предприятия според резултатите от икономическата диагностика. Изследването на процеса на усъвършенстване на организационно-финансовия механизъм на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна позволява да се формулират следните изводи:

1. Въз основа на резултатите от изследването на методологичните подходи и обобщаването на теоретичните основи се предлага схема на цялостна програма за изпълнение на икономическа диагностика на ефективността на икономическите дейности на селскостопанските предприятия, която включва изчисляване на качествени и количествени показатели за ефективност; оценка на влиянието на териториалната среда върху ефективността на икономическите дейности, което се дължи на действието на местни фактори; оценка на влиянието на факторите на външната среда върху ефективността на стопанската дейност въз основа на определяне на влиянието на макроикономическата среда и на прогнози за макроикономическата конюнктура; оценка на влиянието на пазарните

- фактори върху ефективността на стопанската дейност, обусловени от промени в международната отраслова и макроикономическа среда;
2. Предложен е организационно-финансов механизъм на икономическа диагностика на селскостопанско предприятие, който предполага проучване на политическа, социална, икономическа, иновационна системи, обществени отношения и външната среда; синтез на влиянието на факторите върху дейността на селскостопанското предприятие; формиране на окончателни изводи на субекта на управление въз основа на резултатите от икономическата диагностика и определяне на варианти за отстраняване на установените проблеми; механизмът позволява на субектите в аграрния сектор да разработят мерки, насочени към премахване на негативните последици и осигуряване на развитие в перспектива;
  3. С цел осигуряване на ефективна диагностика на икономическите дейности на селскостопанските предприятия, се предлага механизъм за формиране и функциониране на системата за информационно осигуряване, която позволява да се получи съответната информация, тя да се анализира, да се определи качеството и достатъчността на информацията, тя да се предостави на системата за управление за вземане на обосновани управленски решения;
  4. Разработена е информационна система, която включва елементи от рискове, които могат да възникнат в процеса на събиране, обработка на информация и икономическа диагностика на дейностите на селскостопанските предприятия. Икономическата обосновка на предложената информационна система за икономическа диагностика свидетелства за нейната целесъобразност и възможността за въвеждането ѝ в селскостопански предприятия в Украйна, тъй като се постига намаляване на условия обем на риска и се намалява негативното въздействие на управленско-информационните рискове върху стопанската дейност на изследваното предприятие;
  5. Обоснована е необходимостта от икономическа диагностика на ресурсния потенциал на селскостопанските предприятия с оглед иновативното осигуряване на техния стопански процес; извършено е проучване на стопанските субекти за тяхното инвестиционно осигуряване и увеличаване на обема на производството и продажбите на продукцията чрез обновяване на техническата и технологична база и внедряването на съвременни прогресивни технологии. Според резултатите от изследването беше установено, че в Украйна има ниска иновационна активност на селскостопанските предприятия, както и намаляване на ефективността на мерките за управление на иновациите;
  6. Усъвършенстване на механизма на икономическа диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна даде възможност да се прогнозира тяхното стопанско състояние по видове ресурси, да се определят перспективни насоки за развитие на стопанската дейност в бъдеще и да се изчисли стойността на икономическия ефект. Използвайки икономическо и математическо моделиране, беше определен коефициентът на промяна на

стойността на елементите от ресурсния потенциал на селскостопанските предприятия в Украйна и изчислена прогнозната стойност на общия потенциал.

V. СПИСЪК НА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ ПО РЕЗУЛТАТИТЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Списък на научните публикации:

1. Bezpartochna O. (2021). *Forecasting the state of agricultural enterprises based on the results of economic diagnostics*, VUZF Review, Vol. 6, No. 1, pp. 3-11.
2. Bezpartochnyi M., Britchenko I., Bezpartochna O., Mikhel V. (2019). *Economic diagnostics as a tool for transformation of organizational-legal forms of economic activity in the field of agriculture*. Management mechanisms and development strategies of economic entities in conditions of institutional transformations of the global environment: collective monograph, edited by M. Bezpartochnyi. ISMA University. Riga, «Landmark» SIA, pp. 259-269.
3. Rjashchenko V., Živitere M., Bezpartochna O. (2019). *Reengineering of business processes at enterprises of consumer co-operation*. Conceptual aspects management of competitiveness the economic entities: collective monograph, edited by M. Bezpartochnyi, I. Britchenko. Higher School of Social and Economic. Przeworsk, WSSG, pp. 85–98.
4. Bezpartochna O., Britchenko I., Jarosz P., Radochonska-Jarosz R. (2019). *Study of the modern production and economic relations of the enterprises of agricultural complex in Poltava region*. Organizational-economic mechanism of management innovative development of economic entities: collective monograph, edited by M. Bezpartochnyi, Higher School of Social and Economic. Przeworsk, WSSG, pp. 142-153.
5. Bezpartochna O., Britchenko I. (2019). *Study of etymology of concept “the economic diagnostics of agricultural enterprises”*. Strategies for sustainable socio-economic development and mechanisms their implementation in the global dimension: collective monograph, edited by M. Bezpartochnyi, VUZF University of Finance, Business and Entrepreneurship. Sofia. VUZF Publishing House “St. Grigorii Bogoslov”, pp. 16-32.
6. Bezpartochna O., Britchenko I. (2020). *Diagnostics the economic efficiency of agricultural enterprises*. New trends in the economic systems management in the context of modern global challenges: collective monograph, scientific edited by M. Bezpartochnyi. VUZF University of Finance, Business and Entrepreneurship. Sofia. VUZF Publishing House “St. Grigorii Bogoslov”, pp. 267-277.

Материали от научни конференции:

7. Bezpartochna O., Britchenko I., Bezpartochnyi M. *Foreign trade agricultural products of Ukraine during covid-19 pandemic* / кръгла маса на тема “Външна търговия и пандемия” 2 декември 2020 г. ВУЗФ, София
8. Bezpartochna O. (2019). *Use of economic diagnostics for innovative ensuring of the economic process of agroindustrial enterprises* // Механизми та стратегії розвитку господарюючих суб’єктів в умовах інтеграційних процесів: матеріали науково-практичної INTERNET-конференції студентів та молодих вчених з міжнародною участю (м. Харків – Пшеворськ, 19 лютого 2019 р.). Національний аерокосмічний

університет імені М. Є. Жуковського “Харківський авіаційний інститут”, Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza w Przeworsku. Przeworsk, WSSG, pp. 143-146.

9. Bezpartochna O., Jarosz P. (2019). *Management of planning financial activity of agroindustrial enterprises*. Управління ресурсним потенціалом господарюючих суб’єктів в умовах глобальних економічних трансформацій: матеріали науково-практичної INTERNET-конференції студентів та молодих вчених з міжнародною участю (м. Харків – Пшеворськ, 19 червня 2019 р.), Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського “Харківський авіаційний інститут”, Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza w Przeworsku. Przeworsk, WSSG, pp. 50-56.

10. Безпарточная О.С. (2020). *Характеристика диагностики деятельности сельскохозяйственного предприятия*. "Știință, educație, cultură", conferință științifico-practică internațională (2020; Chișinău). Международная научно-практическая конференция "Наука, образование, культура". Сборник статей, науч. ком.: Захария С. К. Комрат, КГУ, 2020 (Типogr. "A&V Poligraf"). – С. 92-96.

11. Bezpartochna O., Britchenko I. (2020). *Ukraine's accession to the WTO: consequences and prospects for agricultural enterprises*. Матеріали Міжнародної науково-практичної Internet-конференції „Інноваційні стратегії та моделі економічних трансформацій в умовах євроінтеграційних викликів” 15.05.2020. Софія. Издательство на ВУЗФ “Св. Григорий Богослов”. – С. 178-182.

ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА АВТОРСТВО

Долуподписаният:

Олеся Станиславовна Безпарточна, докторант в катедра “Финанси” във ВУЗФ по докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване” в професионално направление 3.8. Икономика,

ДЕКЛАРИРАМ,

че подадените от мен дисертация и автореферат на тема:

УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ОРГАНИЗАЦИОННО-ФИНАНСОВИЯ МЕХАНИЗЪМ НА ИКОНОМИЧЕСКА ДИАГНОСТИКА В СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ НА УКРАИНА

за организиране и провеждане на защита на дисертационния ми труд пред научно жури са написани изцяло от мен. Всички литературни източници, които съм използвала, са цитирани съобразно правилата.

гр. София
2021г.